

ארצות הברית-ישראל לנוכח הימשכות המערכה בעזה

אלדד שביט וצ'ק פרייליך | 10 בדצמבר, 2023 | גיליון 1798

הממשל האמריקאי ממשיך לגבות את ישראל ולתמוך ביעד של הבסת חמאס, ולכן נמנע עד כה מלקרוא להפסקת אש ואף מנע קבלת החלטה בנושא במועצת הביטחון. אולם, הממשל מציב גבולות ברורים יותר לפעילות ישראל, בעיקר לגבי הבטחת הסיוע ההומניטרי והקפדה על חיי אזרחים, ומגלה תשכוח נוכח מה שנתפס כהיענות בלתי-מספקת לדאגותיו ובעיקר היעדר חזון ל"יום שאחרי". זאת, לאחר שהממשל הציג עקרונות, שמבחינתו צריכים להיות בסיס לדיון אשר לעתיד הרצויה. למרות ההבנה כי לארצות הברית אינטרס ברור לתמוך בישראל עד השגת היעדים הצבאיים של המלחמה, יש לקחת בחשבון כי שינוי משמעותי בעמדת הממשל, הניצב בפני ביקורת פנימית ובינלאומית מחריפה, עלול להיות מהיר ולגרור אחריו השלכות מרחיקות לכת למרחב התמרון המדיני והצבאי של ישראל. הבטחת המשך העמידה האיתנה של הממשל לצד ישראל תחייב לכן להמשיך ולהקשיב לאינטרסים האמריקאים הקשורים בהיבטים הומניטריים, ואולי בעיקר אלה הנוגעים למציאות המועדפת ברצועת עזה ובשילובה בהסדר רחב יותר, במסגרת קידום פתרון לסוגיה הפלסטינית.

הממשל האמריקאי ממשיך, גם לאחר חודשיים של לחימה, לגבות את ישראל ונמנע מכל התבטאות שמשמעותה קריאה להפסקת אש ואף מנע קבלת החלטה בנושא במועצת הביטחון. סגן היועץ לביטחון לאומי האמריקני, ג'ונתן פיינר, הדגיש (7 בדצמבר) כי "לא נתנו לישראל מועד לסיום פעולות הלחימה העיקריות ברצועה" וכי "אם המלחמה תיפסק היום, חמאס תמשיך להוות איום לישראל ולכן ארצות הברית אינה מבקשת מישראל לעצור". עוד טען כי "אנו מאמינים שישנן מטרות צבאיות לגיטימיות רבות שנותרו בדרום הרצועה". סגנית הנשיא, קמלה האריס, שהציגה ב-2 בדצמבר במהלך השתתפותה בוועידת האקלים שנערכה בדובאי את [מדיניות הממשל](#), חזרה והדגישה כי הנשיא בידן דבק בגישתו כי לישראל הזכות להגן על עצמה מול ההתנהלות "האכזרית והמזעזעת" של החמאס, ולכן הממשל תומך ב"יעדים הצבאיים הלגיטימיים של ישראל לחסל את האיום של חמאס".

עם זאת, האריס חזרה בנימה ביקורתית יותר על התנאים היסודיים שהממשל מציג מאז ראשית המלחמה: הקפדה על כללי החוק הבינלאומי בכל הקשור לסיוע הומניטרי ושמירה על חיי אזרחים "תמימים". ואכן, מאז חודשה הלחימה ועל רקע החשש האמריקאי כי התמרון בדרום הרצועה יגרור פגיעה רחבה באזרחים התעצמו במידה ניכרת הקריאות שמשמיעים הדוברים

האמריקאים הבכירים לישראל להימנע מפגיעה ב"חפים מפשע". הגדיל לעשות שר ההגנה האמריקאי, לוי אשכול, שהתייחס ללקחיו ממלחמה בשטח בנוי בעיראק ולפיהם "אתה יכול לנצח רק בלוחמה עירונית על ידי הגנה על אזרחים". לדבריו, "אם אתה דוחף את [אזרחי עזה] לזרועות האויב, אתה מחליף ניצחון טקטי בתבוסה אסטרטגית".

עם זאת, האמריקאים כולל שר החוץ, בלינקן, מדגישים גם כי ישראל מגלה קשב גובר, אם כי בלתי-מספק עדיין, לקריאות האמריקאיות לצמצם פגיעה בחפים מפשע; בין היתר, דובר המועצה לביטחון לאומי ציין לשבח את מאמציה של ישראל לבצע תקיפות מדויקות ואת פרסום מפת האזורים הבטוחים, והציגם כמהלכים חריגים ביחס להתנהלותם של צבאות מודרניים אחרים. זאת, לאחר שקודם לכן האשים היועץ לביטחון לאומי, ג'ק סאליבן את חמאס בהפרת הפסקת האש, עקב סירובו של הארגון לשחרר כחלק מהעסקה שסוכמה את הנשים החטופות שנותרו בידיו.

הממשל מקפיד גם להציג בכל הזדמנות את העקרונות, שבראיתו צריכים להוות את הבסיס לעיצוב של "היום שאחרי" בתום המערכה הצבאית, אשר גובשו מאז תחילת המלחמה בשיח פנימי ועם שותפים באזור ובזירה הבינלאומית: לא תהייה עקירה בכוח של תושבים, לא יהיה מצור, לא יהיה כיבוש מחדש, לא יהיה צמצום שטחים, ועזה לא תשמש כפלטפורמה לטרור. כמו כן, ארצות הברית מדגישה כי היא שואפת לראות את הרצועה והגדה המערבית מאוחדות תחת רשות פלסטינית "מחודשת". בשיח שניהלה סגנית הנשיא עם גורמים אזוריים, היא הדגישה שחייבת להיות הסכמה ותמיכה אזורית לשלושה תחומים מרכזיים שמימושם יביא לסיום הסכסוך, כך שחמאס לא יוכל לשלוט בעזה וישראל תהייה בטוחה. מנגד, הפלסטינים ייהנו מאופק מדיני מלא ותקווה להזדמנות כלכלית ולחופש:

שיקום - הקהילה הבינלאומית חייבת להקדיש משאבים משמעותיים כדי לתמוך בהתאוששות טווח קצר וארוך של רצועת עזה.

ביטחון - צריך יהיה לחזק את כוחות הביטחון של הרשות הפלסטינית כדי שייקחו בסופו של דבר אחריות ביטחונית ברצועה. עד אז, מתחייבים סידורי ביטחון מקובלים על ישראל, תושבי עזה, הרשות הפלסטינית והשותפים הבינלאומיים. בכל תרחיש "לא יתאפשר למחבלים להמשיך ולאיים על ישראל".

ממשל - הרשות הפלסטינית צריכה להתחדש (Revitalized) כך שתשרת את הרצון של העם הפלסטיני באופן שיאפשר לו ליהנות משלטון החוק ומממשלה שפועלת בשקיפות ולמענו. בראיית הממשל, הרשות המתחדשת הזו חייבת להיות בעלת יכולת לשלוט בעזה, כמו גם בגדה המערבית.

מניתוח כלל ההתבטאויות הרשמיות של דוברי הממשל (לרבות [במאמ](#) שפרסם הנשיא בידן בווישינגטון פוסט ב-18 בנובמבר), עולה בברור כי הממשל האמריקאי עדין רואה במהלך הצבאי שישראל מנהלת מול חמאס, גם אם לעיתים דוברים מטעמו משמיעים ביקורת על התנהלות

צה"ל בשטח, אפשרות מעשית להכריע את חמאס ולפתוח בכך פתח להזדמנות לעיצוב מחדש של המצב בעזה ואף המזרח התיכון. יתר על כן, ביידן רואה בהתפתחויות אירועים מכוננים, שלתוצאות שלהם צפויה להיות השלכות אסטרטגיות על יחסי הכוחות בזירה הבינלאומית בשנים הבאות, ונראה שמהרגע הראשון הבין הנשיא שבלי הבסת חמאס ושלילת יכולתו לשלוט ברצועת עזה, ציר "הרשע", כהגדרתו, הכולל את סין, רוסיה, איראן ובעלי בריתן, ינצח. ולתוצאה כזו ארצות הברית אינה יכולה לתת יד.

הממשל מודע לביקורת הרבה אשר למדיניותו - הן מצד מחוקקים דמוקרטים והן מצד חלקים בציבור האמריקאי, שתומך מסורתית במפלגה הדמוקרטית. כמו גם ככל הנראה הסתייגויות גוברות בקרב חלק מהפקידות האמריקאית במשרד החוץ ובבית הלבן. אף דווח כי 500 אנשי ממשל שלחו מכתב ביקורת חריג בנושא. הביקורת באה לידי ביטוי גם בסקרים שמעוררים דאגה גוברת אצל אנשי הנשיא. כן מודע הממשל להתקפות החריפות שישראל והממשל סופגים בעיתונות האמריקאית המובילה, ובפרט ב"הניו יורק טיימס" ו"ושינגטון פוסט", המזינה את הביקורת בקונגרס ובציבור. ובכל זאת, הוא ממשיך לשדר מסרים המבהירים כי הוא משוכנע בצדקת עמדתו. סביר כי הממשל מעוניין בהכרעה מהירה של חמאס (בתקשורת הוזכר כי שר החוץ אנתוני בלינקן דיבר על אודות משך זמן של מספר שבועות, לא חודשים). ומצד שני, הממשל הוא זה שדורש מישראל התנהלות זהירה, המחייבת את צה"ל לפעול תוך התחשבות במגבלות שדורש הממשל. ההיענות הישראלית החלקית להכנסת סיוע הומניטרי, כולל דלק, ולמנוע ככל האפשר פגיעה בחפים מפשע, באה לידי ביטוי בשטח ומסייעת לממשל לדבוק בתמיכה במהלך הצבאי הישראלי.

עמדת הממשל היא הזדמנות ממשית עבור ישראל, שכן לעוצמה ולנחישות של תמיכתו בישראל פוטנציאל להעביר מסר הרתעתי ברור ליריביה, בפרט לאיראן. מעבר לכך, החזון שמציב הממשל ל"יום שאחרי", וכן שאיפתו להמשיך ולקדם את הרחבת הנורמליזציה בין ישראל לבין ערב הסעודית, חופפים לאינטרסים של ישראל ונראה שהם משתלבים גם באינטרסים של ריאד, שממתינה לראות כיצד תסתיים המערכה ברצועת עזה. המטרה של ישראל ליום שאחרי השגת היעדים הצבאיים צריכה לכלול מהלכים שיבטיחו כי הממשל האמריקאי ידבק בגישתו זו ויהיה זה שיוביל את התהליכים לעיצוב מחדש של המציאות האסטרטגית באזור, שיעדה אמור להיות החלשתם של גורמי "הציר" וחיזוק המוטיבציה והעניין של הגורמים הערבים המתונים לשפר את היחסים בינם לבין ישראל.

למרות ההבנה כי לממשל אינטרס ברור לתמוך בישראל עד השגת היעדים הצבאיים, יש לקחת בחשבון כי שינוי בעמדה האמריקאית, ולכך יש כבר סימנים ראשונים, יכול להיות מהיר ולגרור משמעויות מרחיקות לכת למרחב התמרון המדיני והצבאי הישראלי. נראה כי מהפך בעמדה האמריקאית עשוי להתרחש בשל מכלול התפתחויות בשני מישורים מרכזיים: האחד, הבנה כי ישראל מתקשה להשיג את היעדים הצבאיים ובטווח זמנים מוגבל, ובפרט אם ההתנהלות הישראלית תגרור משבר הומניטרי משמעותי נוסף או פגיעה משמעותית באזרחים ו/או

התרחבותה של המלחמה לחזית הצפונית והתפתחות מציאות שתגרור את שארצות הברית ישירות למערכה. כיום, הממשל משתדל לנהוג באיפוק מול ההרחבה הניכרת בתקיפות שמבצעות מיליציות פרו-איראניות בעיראק ובסוריה נגד יעדים אמריקאיים ופעילות טרור מוגברת של החות'ים במרחב הימי. הממשל גם מודע לאתגר הביטחוני שישראל ניצבת בפניו בגבולה הצפוני, אך לפי שעה מעוניין לפתור את העימות בדרכים דיפלומטיות.

היכולת להבטיח את המשך העמידה האיתנה של הממשל האמריקאי לצד ישראל יחייב אותה להמשיך ולהקשיב לאינטרסים של ארצות הברית אשר למציאות המועדפת ברצועת עזה ולשילובה בהסדר רחב יותר במסגרת קידום פתרון לסוגיה הפלסטינית. עד עתה, ניכר כי הממשל מתוסכל מהיעדר נכונות של ישראל לדון ברצינות בשאלת "היום שאחרי". בסופו של יום, היעדים ארוכי הטווח הם משותפים לשתי המדינות: סילוק האיומים, ובכלל זאת בחזית הצפונית מול חזבאללה, התייצבות סביבתה של ישראל והבטחת שקט ביטחוני לאורך זמן. לשם כך, הממשל יזדקק לשיתוף הפעולה של ישראל בגיבוש הדרך לשלב גורמים פלסטינים מובילים, ובלשונו של הממשל - "רשות פלסטינית מחודשת" - בקידום תהליך מדיני, שבסופו ימומש חזון שתי מדינות לשני עמים. שיתוף פעולה במובנים אלה יקל על הממשל לגייס גם את תמיכתם של שחקנים נוספים בזירה הבינלאומית והאזורית, כדי להבטיח את מעורבותם הפעילה בתהליכים שיידרשו על מנת לייצב את רצועת עזה ולשקמה בשנים הקרובות.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט